

Бяспечнае сеціва

ІНТЭРНЭТ-ПАСТКІ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ, або Чаго сапраўды павінны баяцца бацькі

Паводле статыстыкі, палова дзяцей па ўсім свеце праводзіць час у сеціве без бацькоўскага нагляду. Гэта дае падставы задумацца, хто насамрэч займаецца выхаваннем будучага пакалення — дарослыя ці інтэрнэт?

— Сёлета ў Беларусі сумесна з ЮНІСЕФ завяршаецца вялікае даследаванне па гвалце над дзецьмі, які адбываецца дома, ва ўстановах і на вуліцы. Пра інтэрнэт-гвалт таксама нельга забываць, бо сёння дзеці праводзяць анлайн большую частку вольнага часу, — расказаў прадстаўнік Дзіцячага фонду ААН у Рэспубліцы Беларусь Рашад Мустафа САРВАР.

Ён лічыць, што працаваць над дзіцячай бяспекай у інтэрнэце неабходна ў трох кірунках: з бацькамі, непасрэдна з дзецьмі, а таксама асобна з падлеткамі. «Падлеткі — асобная катэгорыя, якая патрабуе асаблівай увагі. Нельга забараніць ім карыстацца інтэрнэтам, але можна патлумачыць правілы анлайн-бяспекі».

— Інтэрнэт — гэта люстэрка рэальнага жыцця. Там ёсць шмат станоўчага: прадстаўлены культура, мастацтва, навука і іншае. Аднак хапае там і адмоўнага, таго, ад чаго мы аберагаем нашых дзяцей у рэальнасці. Таму нельга грэбаваць інтэрнэт-бяпекай, — лічыць **Юрый НАМЕСНІКАЎ, эксперт па дзіцячай бяспецы ў інтэрнэце, кіраўнік расійскага даследчага цэнтра «Лабараторыі Касперскага»**. — Большасць дзяцей намагаецца схавач ад бацькоў сваю вэб-актыўнасць, якая можа ім не спадабацца. Адны карыстаюцца ананімайзерамі, другія заходзяць у інтэрнэт, калі бацькоў побач няма, трэція ставяць паролі на гаджэтах.

Нярэдка новыя «сябры» ўваходзяць у давер да дзіцяці, а пасля пачынаюць прасіць фотаздымкі інтымнага характару, якімі ў далейшым могуць шантажыраваць усю сям'ю.

Статыстыка воблачнага сэрвісу Kaspersky Security Network пры ўключаным «Бацькоўскім кантролі» на персанальным камп'ютары паказала, што беларускія дзеці найчасцей заходзяць у сацыяльныя сеткі, чаты і пошту (72%). На другім месцы па наведвальнасці апынуліся сайты з анлайн-гульнямі (10%). У параўнанні з расійскімі дзецьмі беларускія ў два разы радзей бываюць на рэсурсах, дзе змешчана інфармацыя пра алкаголь, табак і наркатычныя рэчывы (14,5% і 8% адпаведна).

Юрый Намеснікаў лічыць, што пагрозы, якія бачацца бацькам, і пагрозы, што рэальна існуюць у інтэрнэце, не супадаюць.

Да свайго «я»

«СМЕРЦЬ МЯНЕ НЕ ПУЖАЛА»

Дзіму* 20 гадоў. Жыве ў Мінску, працуе электраслесарам пасля каледжа. Плануе паступіць у «вышку», зрабіць кар'еру і завесці сям'ю. Напэўна, як і большасць хлопцаў у яго ўзросце. Праўда, дасягнуць сваіх мэт Дзіму складаней, чым яго аднагодкам. Ён наркаман, а ў гэтай справе, кажучь, былых не бывае. Змагацца з залежнасцю даводзіцца штодня, і апошнія паўтара года Дзіму гэта ўдаецца. Як дзеці з нармальных сем'яў становяцца наркаманамі і чаму вельмі складана вярнуцца да звычайнага жыцця? Хлопец падзяліўся сваёй гісторыяй.

Па словах Дзімы, ён быў узорным падлеткам. Не курыў, на піва не налягаў. Наркатыкі паспрабаваў праз цікаўнасць. Гады тры таму хлопец зайшоў у госці да сяброў і ўбачыў, што тые «пад кайфам». Захацеў таксама даведацца, што гэта за адчуванні, і папрасіў падзяліцца дозай. Гэта быў спайс.

Праз пару тыдняў Дзіму зноў пацягнула ўжыць. А яшчэ праз колькі часу гэта ўжо стала штодзённай звычайкай.

— Адночы я прыйшоў дадому накураны, і бацькі заўважылі, — прыгадвае малады чалавек. — Паклалі мяне спаць, а раніцай сур'ёзна паразмаўлялі. Мама патэлефанавала бацькам хлопца, з якім мы ўжывалі, папярэдзіла, каб той не набліжаўся да мяне. Я паабяцаў, што больш не буду прымаць наркатыкі. З'ехаў у санаторый на месяц, перастаў. А потым ізноў...

Дзіроўкі пастаянна павялічваліся. Каб бацькі нічога не западозрылі, Дзіму даводзілася выдумляць розныя тлумачэнні сваім дзіўным паводзінам. Ён хлусіў, што проста тэмпература паднялася, захварэў. А маці шукала па кватэры заначкі і выкідала. Патрэба курыць была пастаяннай. Як толькі адпускала, хацелася зноў. Хлопец ужываў, дзе толькі можна — дома, на працы. І пры гэтым не разумеў, што наркаман, быў упэўнены, што зможа кінуць. Чаму тады не кідаў? Падлетак

ЗВЯЗДА

Бацькі думаюць: горшае, што можа здарыцца, — дзіця «пасадзіць» здароўе з-за доўгага знаходжання каля камп'ютара, планшэта ці смартфона. Насамрэч у першую чаргу баяцца трэба небяспечных незнаёмцаў у сацыяльных сетках. Яны могуць чапляцца да вашага дзіцяці і абражаць яго, схіляць да нелегальных учынкаў, дзяліцца недапушчальным кантэнтам або, наадварот, выведваць прыватную інфармацыю — нумары банкаўскіх картак бацькоў, пашпартныя звесткі і г.д. Нярэдка новыя «сябры» ўваходзяць у давер да дзіцяці, а пасля пачынаюць прасіць фотаздымкі інтымнага характару, якімі ў далейшым могуць шантажыраваць усю сям'ю. Неабходна ведаць: тое, што аднойчы трапляе ў сеціва, застаецца там назаўсёды.

Яшчэ адна пагроза — кібербулінг — запужванне, здзек, кпіны ў інтэрнэце з боку равеснікаў. Згодна з апытаннем, якое правяла Лабараторыя Касперскага сумесна з парталам «Сетевичок.рф», 58% дзяцей сутыкаліся з такой праблемай.

— Нават калі само дзіця або яго знаёмыя падвяргаюцца кібербулінгу, яны не гатовы размаўляць пра гэта з дарослымі. Часам бацькі могуць і самі заўважыць, што ў дзіцяці праблема, але можа быць ужо позна. Вельмі важна растлумачыць: сэнс кібербулінгу ў тым, каб ахвяра як мага больш адказвала на нападкі, — кажа эксперт.

Паколькі на чацвёртым месцы па наведваннях у інтэрнэце сярод беларускіх дзяцей знаходзіцца сайты крам і сістэм аплаты, то існуе небяспека неабдуманых пакупак. Дарэчы, гэтая праблема закранае і тых, хто цікавіцца анлайн-гульнямі: мяжа паміж віртуальнымі і рэальнымі грашыма хутка сціраецца. Вядомыя выпадкі, калі дзеці, гуляючы, трацілі дзясяткі тысяч долараў на «дадатковыя функцыі».

А бывае, што пагроза ўзнікае там, дзе яе зусім не чакаюць, — у пошукавых сістэмах. Найчасцей маленькія карыстальнікі натыкаюцца на «кантэнт 18+» выпадкова, а не мэтанакіравана. Недакладныя запыты прыводзяць дзяцей на такія сайты, змест якіх можа моцна паўплываць на іх псіхіку.

Падсцерагае ў інтэрнэце і заражэнне шкодным праграмным забеспячэннем. Дзеці не вельмі разборлівыя ў выбары крыніц, якім можна давяраць, таму яны з лёгкасцю націскаюць на спасылкі, не азнаёміўшыся з інфармацыяй пра іх. Між іншым, сёння Беларусь знаходзіцца на шостым месцы ў свеце па колькасці атакаваных карыстальнікаў у інтэрнэце.

Некаторыя бацькі, імкнучыся засцерагчы сваё дзіця ад небяспекі, зусім забараняюць выхад у вэб-прасторы або кантралююць кожны крок, у тым ліку чытаюць усе атрыманыя паведамленні. Безумоўна, так рабіць нельга. Забараніць — значыць адкінуць дзіця ў мінулае, не дазволіць яму быць сучасным. А

мы баскетбол Дзіма закінуў. І ўвогуле страціў да ўсяго цікавасць. Нават камп'ютарныя гульні не вабілі.

— Ніякіх фарбаў у жыцці не было, — дзеліцца перажываннямі хлопец. — Псіхалагі ў бальніцы патлумачылі, што гэта проста цяга. Яны казалі, што можна ўсё паправіць, жыць звычайна і радавацца.

Для гэтага трэба было працаваць над сабой. Наведаваць псіхалагічныя групы (Дзіма і цяпер раз на тыдзень ходзіць на такія сустрэчы), чытаць спецыяльную літаратуру, адсочваць свае думкі. Наладзіць адносіны з бацькамі было няпроста. «Спачатку яны мне ўвогуле не давяралі. Непакоіліся, кантралявалі, званілі пастаянна. Па 70 прапушчаных выклікаў на тэлефоне магло быць. Усё, што зарабляў, я аддаваў маці. Бо, калі грошы былі ў кішэні, хаця б 50 тысяч, адразу з'яўляліся думкі купіць дозу».

З залежнасцю складана змагацца, бо жаданне ўжыць нікуды не зні-

Фота Надзеі БУЖАК.

кае. Дзіма прызнаецца, што яму і цяпер кожны дзень хочацца. Сны бачыць, у якіх ён курыць (і нават адчуванні тыя ж узнікаюць), любіць пагаварыць пра наркатыкі, бо гэта дастаўляе задавальненне.

— Калі я буду думаць, што ўвогуле больш ніколі не змагу ўжы-

ваць, сарвуся. Таму ёсць правіла: даваць сабе ўстаноўку на дзень, — тлумачыць малады чалавек. — Я кожную раніцу кажу сабе, што сёння, што б ні здарылася, я правяду дзень цвярозым. Раней, калі вельмі хацелася, даваў адтэрміноўку: маўляў, заўтра пакуру. Потым зноў стараўся адцягнуць. Першыя паўгода было вельмі цяжка, моцна хацелася спаць. Але я верыў, што гэта пройдзе.

Паступова жыццё наладжваецца. Дзіма запісаўся ў аўташколу, скончыў каледж, зноў пачаў гуляць у баскетбол. Дзяўчына з'явілася, з якой хлопец праводзіць амаль увесь вольны час. «Што сталася з былымі прыяцелямі? Не ведаю, мы не сустракаемся. Я абарваў усе кантакты з тымі знаёмымі, якімі б сябрамі яны ні былі. Выдаліў нумары з тэлефона, змяніў свой. Не хачу вяртацца да таго жыцця».

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ.
lubneuskaya@vziasda.by

* Імя героя зменена, фота носіць ілюстрацыйны характар.

Фота Сяргея НІКАНОВІЧА.

татальны кантроль — гэта ўвогуле парушэнне элементарнай этыкі і пазбаўленне права на асабістае жыццё. Каб зрабіць знаходжанне дзяцей ў інтэрнэце максімальна бяспечным, Юрый Намеснікаў раіць карыстацца наступнымі правіламі.

Бацькі:

- звяртайце ўвагу на тое, чым дзіця займаецца ў сеціве;
- заўсёды будзьце ў курсе навінак у ІТ-сферы;
- карыстайцеся тэхналогіямі бацькоўскага кантролю;
- стварайце асобныя ўліковыя запісы на ПК для кожнага члена сям'і, нават для самых маленькіх дзяцей;
- абараняйце ўсе прылады: ПК, смартфон і планшэт;
- вучыце дзіця правілам бяспекі ў сеціве;
- карыстайцеся тымі ж сацыяльнымі сеткамі, што і ваша дзіця.

Дзеці:

- раскажвайце бацькам, пра свае праблемы, звязаныя з інтэрнэтам;
- не пакідайце ў публічным доступе і не дасылайце незна-

ёмцам у сеціве сваю кантактную інфармацыю або фінансавыя звесткі;

- не згаджайцеся на ўгаворы незнаёмых людзей у сеціве на асабістую сустрэчу;

- не пераходзьце па спасылках у паведамленнях ад невядомых адрасатаў і не адкрывайце спам-паведамленні;

- не паддавайцеся на празмерна заманлівыя прапановы ў інтэрнэце;

- памятайце, што пры пакупках у інтэрнэце трацяцца рэальныя грошы;

- раскажвайце сваім бацькам пра новыя тэхналогіі і новыя пагрозы, пра якія даведаецеся самі;

- не публікуйце інфармацыю, якая ў будучыні можа скампраметаваць вас ці вашых знаёмых.

Ганна КУРАК,
студэнтка IV курса Інстытута журналістыкі БДУ.

ГІСТОРЫЯ НАРКАМАНА, ЯКІ ЗМОГ «ЗАВЯЗАЦЬ»